

Denizleri çok severim. Rüyalarımnda incecik, upuzun dal gibi bacaklı atlarla gri-siyah bulutlu bir gökyüzü altında yuvarlak ve inciten taşlara basarak yürümeye çalışırım. Atımın dal bilekleri acır burkudur, acır burkudur, acır burkudur... Taşların rengi de gökyüzü gibi kasvetlidir. Atım öyle uzundur ki bıraksanız kemikleri gökyüzünden dökülür. Gitmem, ulaşmam gereken bir yer vardır rüyalarımnda. Oraya ulaşmak için atımın üzerinden inemem, biteviye giderim. Bazen bir adım, kısa, yolundan çıkmış bir adım, bizi denize doğru sürükler. İp üzerinde yürür gibi... Tek bir adım bizi dalgalı, çamurlu denizde boğabilir, yalpalarız ama hiç düşmeyiz. Bu her gece böyle olur.

Ben henüz altı aylıkken İstanbul'da sular hep kesilirmiş. Deposu olan apartmanlardan sular taşırılmış komşular, tabii o zaman komşuluk diye bir şey varmış. Arabası olanların arabasına binilip beyaz büyük bidonlarla Taşdelen'e su doldurmaya gidilir, su kuyruğunda beklenirken de çok güzel sohbetler edilirmiş. Bidonların kapakları koyu mavi ve kırmızı olmak üzere iki renkmiş.

Komşuya gittiğimiz bir gün yine sular kesikmiş. Komşu yeni doğurmuş, loğusa... İkiz bebekleri olmuş. Annem loğusanın bulaşıklarını yıkayacak, babaannem de çocuklara bakacaktı. Biz üç çocuk, ablam, ben ve ev sahibesinin oğlu, küveti su dolu banyoya gitmişiz. Nasıl olduysa ben emekleye emekleye tırmanmışım küvete. Suyu dalmışım. Ev sahibesinin oğlu benim batıp çıkan morarmış yüzüme güle güle bir hal olmuş. Dedikoduya dalan babaannem bizi hepten unutmuş. Yeni konuşmaya başlayan ablam "kadeşim kadeşim" diye eteklerine ya-

pışmış annemin. Ciğerlerime su dolmuş; zıbınım üstüme, lüle saçlarım kafama yapışmış. Annem donmuş, ablam donmuş, ev sahibesi donmuş. Babaannem bismillah deyip sıvamış kolunu, küvetin dibindeki beni yakalamış. Küçük, kaygan bir balık gibi çırpınmışım ellerinde, az önce bana gülen çocuğun üzerine doğru yuttuğum tüm suları çıkarmışım. Çocuk yine gülmüş. Babaannem beni ölümden alıp kurtarmış. Yıllar sonra ise ben babaannemi öldürmüşüm. O zaman kendimi mi öldürmüşüm?

Annem sonradan doğruladı: “Denizleri seversin, deniz gibisin, daha sonra hiç suyun dibindeki kadar mutlu görmedim seni.”

Yıllar sonra ev sahibesinin oğlunu Şile’nin girdaplı denizi yuttu, ikiz kardeşlerini kurtarmaya çalışırken. Ev sahibesi mevlit günü anneme sarılıp kulağına fısıldamış: “Su, bu çocuklardan birini alacaktı. Kızının anlatacak hikâyesi varmış...”

Babaannem henüz öldürülmemiş. Balkonundaki küpeçiçekleri pembe zariflikleriyle boyunlarını eğmişler. Beni gördüğüne öyle çok seviniyor ki... “Kızım” diyor, “üzülme artık, baban yeni bir ev tutup gitmene izin verecek. Seni tutsak etmeyecek.” Ya annem, annem ne olacak?

Babaannem öyle neşeli ki gülümseyince altın dişleri parlıyor. Kısa kollu giyinir her zaman. Eşarby saçlarını açıkta bırakır, boynunun altından gevşek bir düğümle iştirir başına. Küpeçiçekleriyle konuşurken kırmızı rujunu sürmeyi ihmal etmez. Yer beziyle sofraya bezini karıştırır diye annem kızar, şart şurt bilmediğini iddia eder. Ama ben zeytinyağlı yalancı dolma biberini severim babaannemin.

Ben, “Henüz ölmedin” diyorum; babaannem, “Öldüm, geri geldim” diyor. “Bak dizlerim iyileşti, ameliyathane yerinden irin akıyor. Paça çorbası kaynatmana gerek kalmadı.” Ölüye dokunmak ürpertse de içimi, bir gün öleceğimi bildiğim için çok da yadırgamıyorum. “Hadi el ele tutuşup dans edelim” diyor. “Ye-

ter küpeçiklerini izlediğin.” Ya annem ne olacak? Babam onu üzer. Bir ölüyle dans edebilen birini kimse üzemez. Sana babaannemin nasıl öldürüldüğünü anlatacağım.

* * *

Gittik. Gitmek zorunda kaldık. Babaannemin öldürülmesinin bizim gidişimizle çok ilgisi var. Bunca zaman sakladım. Kuzey Avrupa polisiyelerinde gördüğümüz puslu, gri atmosfer eşlik etmeyecek anlatacaklarıma. Çünkü bizim ülkemizde belirleyici olan yazdır. Susuz, bol karpuzlu yazlar... Bir cinayet romanı ama katil ve maktuller en başından belli. Otopsi raporları yok. Çürümüş beden betimlemeleri yok, çürümüş bedenleri morgda incelerken burunlarını itinayla kapatan, herkesi rahat tavırlarıyla kendilerine hayran bırakan biri genç, diğeri tecrübeli ve küfürbaz iki dedektif yok. Kan, oyulmuş göz delikleri, kurşunlanmış bedenler yok. Ama azaptan her gece rüyasında ölülerle konuşan, ölülerden haber taşıma cezasına çarptırılan ben ve benim katil olup olmadığının kararını verecek olan sen varsın. Bir de rüyam ilk kez gerçekleştiğinde, yani geçmişle gelecek arasında bağ kurabildiğimde dokuz yaşındaydım. “Adile Naşit ölecek akşam” dedim. Adile Naşit’in ölüm haberini o akşam TRT’nin haber bülteninde duyduk. Babaannem, “Çocuğu okutalım” dedi.

Zorba

Hiçbir şeyden korkmuyor, hiçbir şey ummuyordum.

Pascal – *Düşünceler**

Kurban Bayramlarında mahalle içlerinde kurban kesmenin, başta bağırsaklar olmak üzere hayvanlardan geriye kalanları ortalığa saçmanın henüz yasaklanmadığı, suları kesik İstanbul yazlarından biriydi. Evlerin iç içe geçtiği, toprak yollarının henüz asfaltlanmadığı bir mahallede yaşıyorduk. İstanbul Pendik'te. Eski Meteoroloji'nin tam arka tarafında. Yaşadığımız yerdeki tek yeşil alan henüz yok edilmemiş Meteoroloji arazisiydi. Oraya da çocukların girmesi yasaktı. Kurban Bayramlarında açılırdı yalnızca.

Bir önceki yıl benim için bir koç kesilmiş, alınma kanı sü-rülmüştü. Dedemin alınma değen parmaklarından başlangıçta biraz ürktüysem de sonradan kanın pıhtılaşp gerginleşmesine alışmışım. Elbette benim adıma kesilen bu koçun kanının başıma bela olacağını, yaşadığım süre boyunca beni uykusuz bırakacağını, birazcık dalar gibi olduğumda ölümler tarafından kuşatılacağını bilemezdim. Ben olanları kanın yarattığı lanete bağladım. Bir lanet tarafından kuşatıldığımı iddia ettim kendi içimde.

Dedemin adı İshak Zorba'ydı. Herkes ona Zorba derdi. Kimselere benzemezdi. '88 yazında olanlara geçmeden, öncesini biraz anlatacağım; İshak Zorba'nın nasıl Zorba soyadını aldığını, semtindeki kadınları kendisine nasıl hayran bıraktığını. Zorba, mahallenin eve ilk televizyonla telefon alanı olarak bu yenilik-

*) Çeviri: Devrim Çetinkasap.

lerin nimetlerinden kat kat faydalanmasını da bilirmiş. Televizyon eve ilk geldiğinde herkes filmlerin, eğlence programlarının coşkusuna kendini kaptırırken, dedem ekranda görünen her güzel kadına usulca yaklaşip onların yanaklarından makas almış. Ardından dudaklarını cama yapıştırıp, “Şu güzelliklere bak” deyip onları öpmüş. Babaannem televizyondaki, gazetelerin arka kapaklarındaki kadınları böylece kıskanmaya başlamış. Özellikle eve *Tan* gazetesinin alınmasını yasaklamış. Ama en çok kıskandıkları yine de mahallenin kadınlarıymış. Öylesine içerlemiş yaşarken. Her saniye o kadınları zihninde canlandırmaya çalışmak, isimlerini içinden tekrar etmek, Zorba'nın onlara dokunma biçimlerini, o anda ne yaptıklarını düşünmek zamanla ona kimi kıskandığını unutturmuş. Sevdiği ve takıntı haline getirdiği kişi Zorba mıymış, bu kadınlar mı ayırt edemez olmuş. Kıskançlığın zihne oynadığı en büyük oyun, zamanla öznenin yer değiştirmesidir. Kıskanan kıskandığını öyle çok düşünür, öyle çok kuruntu yapar ki kıskanılan, zamanla kıskananın ikinci benliği haline dönüşür. Kıskançlık sona erdiğinde eski bir sevgiliye veda edilir gibi kişinin içinde bir boşluk yaratır, yeni bir kıskançlık öznesiyle tanışılınca kadar da bu boşluk devam eder. Aradan uzun zamanlar geçince de, “Vaktinde ben onu mu kıskanmışım” şeklinde hayretlere düşülür. Aslında kıskanılan kişinin hiç de kıskanılacak bir şeyi olmadığına karar verilir. Babaannem bu duyguları defalarca yaşamış, ölüp geri geldiği gecelerde o şişman, irikiyım Nadiye'yi, inci kolyesini boynundan, bebek pembesi rujunu dudağından eksik etmeyen züppe Cavide'yi anlattı bana. “Ölmedilerse rüyalarına girmeli” dedi. Hepsinin kendisinden önce göçtüğünü ona söyleyemedim, zamanda yolculuk yapabilmesi için yeşil gözlü yılanın kıskançlık zehrinin onu körüklemesi, enerji vermesi gerektiğini biliyordum. Bir ölüyü ikinci kez öldüremezdim.

Bu kadar kıskanılan Zorba Dedemin neden bu kadar kıskanıldığını hep merak ettim. Onun öyküsünün peşine düştüm. Sana onu biraz anlatsam sıkılmazsın değil mi? Sıkılsan da anlatmaktan başka çarem yok. Anlatmayı çare olarak görüyorum sanma. “Benim karşı koyuşum ya da eylemim de bu” diye tanımlarsam anlatmayı, haksızlık etmiş olurum. Zamanda yolculuk yapılabileceğini herkes bilmeli. Bunun bilime karşı koymakla bir ilgisi yok. Zihnin gücü açıklanamaz. Eylemlerin bütünü orada gerçekleşir.

Zorba, İstanbul’un ilk uzun yol tır şoförlerindenmiş. Hasanpaşa’daki Gazhane’de çalışırmış. Onu herkes bilirmiş, delisi dışındaymış. Anadolu’ya, özellikle bozkıra gaz götürmek onun göreviymiş. Her daim süslüymüş, kolonya kokarmış. Gaz götürdüğü kasabaların dul kadınları onu diğer ev sahiplerinden daha sevecen karşılamış.

Güneş yanığı yüzünde kısık, yeşil gözleri ıslık ıslık parlamış. Yüzünde hat şeklinde belirginleşen derin çizgiler, dudaklarından düşürmediği Birinci sigarasıyla birleşince ayrıca büyüleyici görünürmüş. Dönemin modasına uygun gri kumaş pantolonunu, kolları kıvrık, göğsünü açıkta bırakan keten gömleğini üzerinden çıkarmazmış ama kıyafetleri de hiçbir zaman eskimezmiş. Zorba bozkırda dans edermiş. Büyük kollarını kaldırıp yüksek sesle güldü mü dul kadınlar kerpiç evlerinden istemsizce çıkıp etrafında pervane olurlarmış. Bir ayinde gibi... Elbette gaz kamyonu hep Zorba’nın yakınlarında olurmuş, onu kimse arabasından ayrı düşünmezmiş. Zorba Dedem hiç kaza yapmamış. Kamyonunu öyle severmiş ki... Rakı içerken söylediği Avşar bozlakları, kasabalı dul kadınların ciğerlerine ateşler salarmış ancak Zorba ateş ve su gibiymiş. Ustası ateşmiş ama yangınını kahkahasıyla söndürmesini bilirmiş. Kadınların gök gürültüsü diye nitelendirdikleri kahkahasıyla kendilerine gelmeleri uzun sürmezmiş. İki kişi birden gökyüzüne bakıyorsa oradan mutlaka bir aşk

çıkar. Kim onunla göklere bakarsa onu belinden kavrayıp ardından sürüklermiş.

Bozkır dönüşleri İstanbul ona zor gelirmiş, özlermiş sessizliği. Dönüşlerinden birinde Gazhane'deki patronu, *Zorba* filmindeki Anthony Quinn'e benzetmiş dedemi. "Ama sen ondan gözü peksin. Yanında asla bir kadına haksızlık yapılamaz" demiş. İşte ismi buradan gelir.

Zorba'nın kışı da bir başkaymış. Kar topunu, yılbaşını çok severmiş. '87'de Noel Baba kostümü bulup kırmızı, kadife çuvalına da bütün mahalleye yetecek kadar hediye koymuş. Seksenlerde henüz sinemalarda Noel Baba bu kadar çok görünmezken bu kostümü nereden bulduğuna mahalleli hayret etmiş. Ben Noel Baba'nın gerçek olduğunu bilirim. '87'ye girerken uykumda alnımdan öpüp boz bir ayıcığı koynuma yatırmış.

Torununu rüyalarına inandırmak isteyen Zorba'nın kırmızı, kadife çuvalından aşağı mahallede oturan, yanağında kocaman bir et beni bulunan Hadiye'nin çıktığı söylenir. Annem, "Hadiye'yi çuvalda bulunca babaannen kıskandı, kadını bir güzel dövdü" diye sonradan doğruladı. Dedem geceyi şenlendirmek istemiş.

'88 Yazında Ne Oldu?

*Hani şu tavan aralarında bazı bazı ele geçiveren eşyaları,
kutuları, araç gereçleri düşündüm, dolap diplerinde gezen ve
kimsecikler bilmez neyin ne işe yaradığını artık, işte o türden şeyleri.
Bir de zamanın dokuduğu ne varsa biliriz diye övünür dururuz:
Zaman ölülerini gömüyor ve anahtarlarını da saklıyor kendine.
Yalnızca düşler, şiir ve oyun –bir mum yakmak ve koridorda
dolaşmak gibi– bizleri bazen, neyiz, ne değiliz, biz miyiz,
kendimizi bilmeden önceki bize yaklaştırıyor böylece.*

Julio Cortázar – Seksek*

Patlasan da anlatacağım, bilmen gerek. Zorba Dedem 1952 model Plymouth'uyla beni her gün okuldan aldı. Her sabah bana ve arkadaşım Bennu'ya hediyecikler getirdi. Sakalları yüzüme batmasın, onu öpebileyim diye tıraş oldu, çam kozalağı şeklindeki kolonyasını yüzüne sürdü. Onun aldığı tokaları taktım, plastik, kırmızı bileziklerle süslendim.

Zorba ben doğduktan sonra öteki kadınları unutmuş. Zamanı geldiğinde, ona göre bu zaman çok önceden belirlenmiş, aşk bir noktada toplanmalıymış. Annem, “Seni ilk gördüğünde boynunu kokladı, kısık, kanlı yeşil gözleri şehlaştı, deden başka bir adama dönüştü” diye anlattı bu aşk halini. Yine annem, Zorba'nın beni koklamadan çok önce gerçek aşkı bulduğunu ama ulaşılmaz olana gönlünü kaptırdığı için bozkırdaki dul kadınların kekik kokulu göğüslerinde teselli aradığını söyledi. Zorba uzun yoldan her döndüğünde kekik kokarmış. Babaannem

*) Çeviri: Necla Işık.

kekikten de kokusundan da nefret ettiği için eve kendi tanımıyla “yuva kurutan” bitkinin sokulmasını yasaklamış. Annem gizli gizli kuruttuğu kekikleri et yemeklerinde kullanırdı ya o başka. Dedem boynumdaki o noktaya ulaşabilmek, kokumu alabilmek için beni bir okul sezonu boyunca okula götürüp getirdi. Siyah renkli, uçak kanatlı, efsanevi arabanın deri koltuklarına gömüldüğümde benim de keyfime diyecek yoktu doğrusu. Sık sık nasıl koktuğumu düşünürdüm o zamanlar. Annem, “Zorba Deden seni koklamazsa ölecek” diyordu. Dediđi de oldu.

İstanbul’un kavrulduğu ’88 yazının Temmuzunu Sarıyer’de geçirmek üzere evden ayrıldık. Sarıyer’deki evin bahçesindeki dut ağacına vurdum kendimi. Mickey Mouse’lu uçları kesik püsküllü tişörtüm ve beyaz puantiyeli kırmızı eteğimle tam bir yaz çocuğu olmuştum. Annem, “Dedesi koklayarak eritti bu kızı” derdi. Beyaz çoraplarım bileklerimde fır dönerdi.

Bir aydır Zorba’dan uzaktım ki haberi aldık. Zorba Dedem çok hastaydı. Ölüm döşeğinde. Babaannem, “Bir haftadır hiç yüksek kahkahasını atmadı. Gülümsemedi bile” diyerek ağladı. Bana bakıp, “Bunun hasretine dayanamadı da yataklara düştü” diye yakındı. Ben çocuk aklımla umursamadım elbette. O zamanlar aşkın nasıl yok edici bir duygu olduğunu, özlemenin de dereceleri olduğunu, fazlasının öldürebileceğini bilmezdim.

Zorba Dedem yalnızca beni görmek istemiş. Onu ilk kez böylesine bitkin görüyordum. Onca kalbe ateş salan gözlerinin ışığı sönmüşse de beni görünce aydınlandı. Ellerimi tutup parmak uçlarımdan öptü. “Ellerin dünya nimeti, bunu hiç unutma olur mu?” dedi. Dedem ne acayip konuşuyordu. “Kayıp gideceğim birazdan, sahip olduğum her şeyi ama en çok seni bırakıp gitmek zor geliyor. Sen benim için gidemediğim denizler oldun, bozkır akşamlarımın iyot kokusunu, meleğim...” Zorba Dedem beni koklayacağı yerde bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. “Zaman” dedi, nefesinin zaman içinde bir yerlerde erimeye başla-